

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy íven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

A kettős elnökségről.

Én is azok közül való vagyok, kik a falusi élet küzdelmei közt nézik a prot. egyház haladó szekérének a kezeiket s a szekérnek olykori egy-egy döczenését én is megérezem. Ezen érzet indított engem, hogy a már ország-szerte ismert zsinati terv javaslatot én is meg figyeljem; s ennek egyik vagy másik pontjára saját nézetemet, — összehasonlítva a mások netalán eltérő nézetével, — minden legkissebb jogkövetelés nélkül elmondjam. Mert kétségtelen, hogy ezen terv-javaslat azért lett nyilvánosan közzé téve, hogy minden érdeklődők nyilvánithassák véleményüket.

Elöttem van tehát a már jól ismert terv-javaslat; előttem van a conventi albizottság munkálata; s előttem van a terv-javaslatra, az Ev. prot. lap 25-dik számában közzé tett „egy pár észrevétel.“ S miután úgy a terv-javaslatot, mint az albizottság munkálatait teljes gyönyörűséggel olvastam: jelenleg csak is az említett „egy pár észrevétel“ némely pontjára nézve bátorodom viszont észrevétellel alkalmatlankodni.

Az idézett észrevétel leginkább a kettős elnökségben botránkozik meg, azt állítván, hogy az természet ellenes és az elnökség fogalmával nem egyeztethető. Én pedig azt állítom, hogy prot. egyházunkban, ez igen természetes és az elnökség fogalmától elválhatatlan.

Bár mily különösnek láttassék ez állítás: megpróbálom magamat kimagyarázni, mert nekünk az elnökség felől protestáns fogalmunknak kell lenni. Nem akarok én itt a százados jogokra s gyakorlatra hivatkozni, hiszen azok mindenki előtt ismeretesek, és a jelzett észrevételben is az ajánlatik, hogy fontos kérdéseknél a multa vagy a fejlődésre hivatkozással könnyedén át ne haladjunk. Én tehát csak egy pár hasonlatossággal kívánom a dolgot érthetővé tenni.

Én a prot. egyházat úgy képelem, mint egy élő szerves testet és úgy képelem mint egy családot. Ha már úgy tekintjük mint testet vagy testületet: nemde minden

élő szerves testben nélkülözhetlen a szív és az erő; a szív, az érzelem és hajlam forrása, az erő pedig az érzelmenek és hajlamnak foganatosítója s a kettőnek egymásra való kölcsönösen jótékony hatása tartja fenn a testnek életét, s az öszves tagok jóllétét; úgy hogy sem a szív az erőnek, sem az erő a szívnek nem mondhatja ezt, te nem kellesz nekem, mert a test kifejlődését gátolod. Sőt inkább, ha el alél a szív; meggyengül az erő; s ha megköttetik az erő; hasztalan a szív lángozása, s bekövetkezik a tagok lazulásával a testnek felbomlása. Így képelem én magamnak a jól szervezett prot. egyház állapotát is, szive annak az egyház, ereje pedig a világi elnökség, s a kettő együtt a testület jóllétének fentartója lévén: egymástól elválaszthatlan. És ha Pál apostol, a Krisztus első anyaszentegyházát testhez hasonlítván, elmondhatta, hogy „ha egy tag szenved, minden tagok egyetemben bánkódnak; és ha egy tag tisztességgel illetetik, egyetemben örülnek minden tagok“ (1. Kor. XII. 26.) épen úgy elmondhatjuk mi is, a mai tanyaszen egyházzól, hogyha annak vagy szive, vagy ereje szenved, vagy szomorittatik; bánkódik az egész test; és hogy ha mind kettő tisztességgel illetetik: örül és virágzik az egész test. És valyon nem úgy van-é?

Vagy ha valakinek, ezen én Pál apostoltól tanult hasonlításom, bár mi okból nem tetszenék: lássuk a másikat. Ha családnak tekintjük a prot. egyházat; mit látunk az egyes családoknál? nemde mindenütt kettős elnökséget; egyik a férj, másik a nő, s a kettő egymástól elválhatatlan. A nő a családnak szive, a férj pedig annak ereje; s a kettő együtt az egész családnak éltetője annyira, hogy két testet egy lélek lelkesít. És mi lenne azon családnak sorsa? a hol vagy a férj a nőnek, vagy a nő a férjnek ezt mondaná: nekem sem a ház gondjai körül, sem a gazdaság kezelésénél, sem a nevelés vezetésénél, te rád szükségem nincs, elvégzek mindent magam; valyon képzelhető-é itt előmenetel? Sőt inkább szomorúság az olyan családnak sorsa, a hol akár egyik, akár másik, a közös jóllétérti közreműködést, vagy egészben társára háritja, vagy kizárólag magához ragadja; bekövetkezik ott előbb-

utóbb a családtagok közti meghasonlás, és bekövetkezik utána Idvezítőnk szomorú jövődölése, „minden háznép, a mely meghasonlik magában, meg nem maradhat.“ (Mát. XII. 25.) És — hogy tovább folytassam, — az olyan családot, melyből a ház két elnökei közül az egyik vagy másik kihal s kidől, hogyan szoktuk nevezni? nemde árvának. No lám! épen ily árvának tekinteném én prot. egyházunkat a kettős elnökség eltörlésével és félek, hogy ekkor az Idvezítőnek már említettem jövődölése rajtunk teljesül.

Azonban, ha még ezen két hasonlat sem világosította volna fel a dolgot kellőleg; az az, ha belőle a kettős elnökség természetes és az elnökség fogalmától elválhatatlan voltát leszármaztatni nem lehetne, lássuk tehát magát, az észrevételben használt harmadikat; majd talán ez az ellenkezőről, t. i. a kettős elnökség természetellenes és az elnökség fogalmával meg nem egyeztethető voltáról győz meg bennünket. Az észrevétel, a prot. egyházat élő fához hasonlítja; ez is jó hasonlat, még tán jobb mint az enyém; csak az a baj, hogy az alkalmazásánál hibát látok, mert itt a cél elérésére egy téves syllogismus van felállítva, azért mondom pedig ezt tévesnek, mert benne a protásis, — hogy t. i. a fa egészséges növést akadályozó s annak alakját rutító galyat le kell metszeni — ez áll: de az apodosis, — hogy t. i. a kettős elnökséget, — tulajdonképpen a világi elnökséget, — mert az egyházi elnökség egy magában üdvösnek véleményeztetvén: csak is a másakra van panasz, — hogy, mondom, a világi elnökséget el kell törölni, ez már nem áll; azért nem pedig, mert a syllogismus közepe, mely a protásist az apodosisal öszve kötni akarná, — hogy t. i. a kettős elnökség, — vagy a mint már jeleztem, a világi elnökség, — az egyház életfájának gyömölesöt nem hozó szükségtelen ága, annak egészséges növést akadályozója, — ez mondom, hamis ráfogás, s ennek hamis volta, az egész syllogismust lerontja s így vele a cél el nem érhető, s a kettős elnökség bal ága lemetszésének szüksége, — legalább ezen syllogismus által be nem bizonyítható.

De felhagyok e sokféle forgatható dialecticával; csak azt kérdelem egyszerűen, a mi az észrevételben félremagarázhatlanul állittatik, — és feleljen rá akárki, — hol? mikor? és melyik világi elnököt látta? hallotta? vagy olvasta? hogy az a maga elnöki székében, vagy azon kívül is, a prot. egyház életfájának egészséges növést annyira akadályozta, annak alakját annyira rutította, hogy ezen ő ártalmas példája, most már a jelen átmeneti liberalis korszakban, ezen prot. egyházunk életgyökerében rejlő intézménynek, a kettős elnökség egyikének, és pedig a világinak eltörlését tette elkerülhetetlenné; pedig az észrevétel velős rövidséggel épen ezt mondja. És ez én szerintem oly vakmerő vád, melynek bebizonyítását, valamint ma-

gamra vállalni nem merném; úgy annak megkísérlését, tiszta lélekkel senkinek sem ajánlom. Mert ha a régi dicső ősök felejthetetlen emléke ki halt volna is mi közülünk; ha nem tudnánk is, hogy a mi apáink korában kik voltak azok a Vayak, Telekyek, Pázmándyak? kik voltak az erdélyi főurak? és sok mások? kik az ő magas és fényes állásukban annyiszor zaklatott egyházunknak, vallásunknak, eltörölni szándéklott lelkiismereti szabadságunknak legáltalmasabb védőbástyái valának; ha ezeknek százados sírjokkal együtt; szívében a kegyeletes érzés is begyepesedett: tekintsünk vissza legalább egy pár év tizeddel, mert hiszen ama nevezetes Thun Leó-féle patens kora nincs tőlünk messzebb. Nyílt titok volt az akkor, hogy az egyházi elnökök közt akadt olyan, a ki a teendők felett, ha nem is a lelki erőnek minden fegyvereivel bíró gyűlés színe előtt; de legalább ön magában habozott s éppen a jelen észrevételben indítványozott egyházi elnökségről, vagy talán a patensben felajánlott supremus episcopusi hivatalról is álmodott, nem mondom, hogy hierarchiára vágyott; míg ellenben a világi elnökök közt olyan, ki csak egy szempillantásig is kételkedett volna, nem volt csak egy sem. Sőt ezek, egytől egyig mind, a helyett, hogy az észrevétel vélekedése szerint, egyházi állásukat, világi érdekeik szolgájává s eszközévé tették volna: épen ellenkezőleg, világi érdekeiket, egyházi magas állásuknak alárendelve féltékenyen őrzött autonomiánkat megmentették. . . . Fény nevékre! áldás életökre!! . . . És valyon mi történhetett volna azon nehéz napokban, midőn a világiak védelmére oly igen nagy szükségünk volt, midőn egyházunk élet-hajóján a habok már befele csapdostak, mi történhetett volna akkor, ha a patens-ügy tárgyalásánál, valamelyik egyházkerület eihatórozza, hogy a világi elnökség eltörlendő s meghagyandó csak az egyházi. Bizony majd elnézhettük volna a szárazra vettette, egyházunk szekerének nem a kerekeit, hanem a romjait.

Ennélfogva én, az észrevétel ellenébe, nem a világiak iránti udvariasságból — mint az észrevétel hiszi, — hanem lelkem teljes meggyőződése szerint állítom, hogy prot. egyházunk szerkezetében, a kettős elnökség, valamint hajdan, úgy jelenben is, et praesidium et dulce decus nostrum. És ki merem mondani, hogy a világi elnökség eltörlését indítványozni, és épen most, hálátlanság a múltért, tapintatlanság a jelenért, eszélytelenség a jövőért. Igen, hálátlanság a múltért: Mert valyon mit éreznének most, prot. egyházunknak a hajdan korban élt azon oszlop férfiai, kiknek enyészhetetlen emlékek, a hálás maradék szívében örökké él, kik az idők minden felől fenyegető zivatarai s az üldöztetések véres drámái közt, önmagokat a szó legszentebb értelmében megtagadva, minden vagyonuk feláldozásával, életök kockáztatásával, egyházunk még gyenge növéstű fájának fejlődő koronáját, Isten

segedelme mellett, a pusztító kezek által megtépetni nem engedték, mit éreznének most? ha vissza jöhetnének és hallanák, szemtől-szemökbe mondatni a kettős elnökség eltörlési indítványát, — bizony-bizony, ha lehetne, melyekben szállanának sirjokba. Hogy pedig az eltörlés tapintatlanság a jelenért, s eszélytelenség a jövőért, ezt ismét a multból következtethetjük, mert hiszen azt mindenki tudja, hogy a mult idő a jelennek és jövőnek tanító mestere. Én tehát a kettős elnökséget minden időben és minden fokozaton fentartandónak ítélem, mert ha eddig felhozott indokaim nem lennének is elegendők: attól félek, — és itt, az észrevételben használt allegoriát ismét felveszem, — attól félek, hogy az a fejsze, mely prot. egyházunk élet-fája, egészséges növekedését akadályoztatójául van felemelve, a könnyen téveszthető csapás által, majd a fának a derekát találja érni s onnan lesiklik a gyökérre. És mikor fog aztán az a fa ismét kizöldülni?! Mert ha szintén biztat is ó-szövetségi szent könyvünk egyik tiszteletre méltó írója ezen szavakkal: „Vagyon a fa felől valami reménység, hogyha levágattatik is: ismét meg ujul és az ő csemetéi meg nem szünnék,” (Jób XIV. 7.) de nekem a prot. egyház kivágható élet fájának valahai megújulása felől semmi reményem nincs. Annyival kevésbé, mert későbbben, a magát és másokat is biztató pátriárcha, aggodalmasan kérdi: „hol lehet tehát az én reménységemnek helye? avagy az én reménységemet kicsoda láthatja meg?” (Jób XVII. 14.) És én úgy gondolom, hogy mindezen előadásaim, az észrevétel által felvett hasonlatból önként folynak. — Lesz még egy néhány szóm.

Hogy az egyházi elem szakszerűleg készül a maga pályájára, azt én tudom; s azt is elhiszem, hogy a világiak, a szoros értelemben vett egyházi tanokat, például: dogmát, hermeneutikát, theopneüstiát stb. nem tanulmányozzák, sőt tán nevet sem ismerik: de ezen tan-anyagok nem is forognak a zöld asztalon; és ha forognának is; a világiak nem szólnak bele, ők ezeket szívesen átengedik nekünk; bár csak mi tudnánk velek mindig okosan bánni. Szólnak tehát csak is a közigazgatáshoz, törvénykezéshez, egyház gazdasághoz s az ezekkel kapcsolatban álló tárgyakhoz; ezekhez pedig — tessék elhinni — értenek mindnyájan, sőt némelyik közülök jobban mint mi, úgy hogy ezekben nekünk professorunk lehetne; és nem példa nélküli eset, hogy nehezebb ügyekben, fontosabb, főként országos kérdésekben, az egyházi elnök, a világi elnök tanácsát kéri és követi, még pedig tekintélye csorbulása nélkül.

Különösen tűnik fel előttem az észrevételnek azon valóban visszás okoskodása, sőt állítása is, melyszerint míg az egyházi elemek, még a kettős elnökség alatt is elvilágiasodása már megkezdettnek, idővel átalánossá leendőnek, itt-ott már is feltűnőnek mondatik, s ez által a világi tekintély tulsúlyra emelkedése jósoltatik: ugyan akkor az egyházi tekintély privilegizálása a pap uralom, még a világi elnökség eltörlésével s a tisztán egyházi elnökség létrejövételével is lehetetlennek állítatik; — az ilyen beszéd az, a mit én nem értek. — A monda-

tik itt, hogy egyházi elnökség alatt pap uralomról józanul beszélni nem lehet; pedig debogy nem lehet; hiszen kérem, már maga ezen indítvány, hogy a világi elnökség töröltessék el, — akármi szin alatt árultassék is — nem más, mint annak a magva; a mag pedig meg szokta hozni a maga gyümölcsét; nem beszélek én félre.

Kettős elnökség alatt a hierarchia lehetetlen; de az egyházi elnökség alatt már lehetővé lesz; a lehetőséghez pedig a valóság közel áll és hogy azzá legyen, nem kell egyéb csak elszánt akarat, a mi pedig nem mindenkinél hiányzik.

Tisztán egyházi elnökség alatt, lehet a gyűlés lessz is egyházi színezetű és jellemű; de protestáns jellemű soba; nekünk pedig protestáns jellem kell és nem más. Igy értem én az elnökség fogalmát.

Am fogadja el azért a zsinat ha jónak látja, az észrevételben tett indítványt; törölje el ha ártalmasnak találja a kettős elnökséget; s állítsa fel ha üdvösnek véli, a tisztán egyházi elnökséget; lehet, hogy én nem érem meg s meg érni nem is óhajtom; de meg fogja látni az utókor, hogy a valódi protestantismusnak e lesz a sirja.

Én egyebet nem tehetek, csak kérek és pedig tiszta szívből kérek mindenkit, hagyjanak fel a kettős elnökség eltörlésének sürgetésével; ne hozzák be a falovat Trójába, mert hátha igazat mond Cassandra!

Sipos Károly,
milotai ref. lelkész.

* * *

A kettős elnökség magyar földünkön termelt protestáns virág, szép s eddig üdvösnek bizonyult fenn, — de hogy lenni is üdvösnek bizonyul, ha elátalánosul, ott még nem állta ki a próbát mindenütt. Én a magam részéről jobb szeretnék egyes elnökséget, de nem kizárását a világi elnökségnek. Nevezetesen az egyházmegyék és kerületeknél a 6—10 éves (fenn jobb volna a kevesebb idő tartamu) tiszt ujtás elve ha elfogadhatnák, terjesztetnék ki az elnökségekre is s lenne, a francia ref. új szervezet szerint, egy elnök és egy alelnök, az egyik ciklusban legyen egyházi elnök megyében és kerületen, akkor alelnökök világiakból legyenek; másik ciklusban legyenek elnökök világiakból s alelnökök egyháziakból. A bizottságoknál is lett egy s épen világi elnök. — Egyébiránt a kettős elnökség megtartása nálunk kedves, megszokott, s ha azt hisszük, csak így boldogulunk, fiat! A skót és amerikai hatalmas presbiteri egyházak virágoznak egyes és egyházi elnökség alatt is 300 év óta. Magától ettől nem függ a mi jövőnk. Hiszen a protestáns egyház csak presbitereket ismer tanítókul és kormányzókul s minden tag egyházi rendű egyetemes papság levén. A kettősség merev átvitele nem annyira protestáns elv, mint a két elem megkülönböztetésének elenyésztetése, ez utóbbi inkább prot. elv, az egyenlőség elve. Valódi buzgó és vallásos külső rendben levő (világi) ép úgy öre lehet az egyháznak, mint a belső rendben levő (lelkési). A hivatottság, buzgóság, képesség a fő s irányadó. Örökös legyenek-e az elnökök, vagy választás alá esők! Ezt a kérdést lényegesebbnek tartom a kettős elnökségénél. Az örökös elnökség monarchikus szerű, a választás alá eső ellenben republikai és demokratikusabb. A protestantismus pedig az utóbbik felé irányul. E kérdést kellene megvitatni higgadtan. Szerk.

*

KÖNYVISMERTETÉS.

Fairbairn lelkipásztorkodástana.*)

(4-ik közlés.)

IV. fejezet. A lelkészi hivatal különösebb kötelességei. Az egyházi szónoklás elmélete és gyakorlata.

A lelkészi hivatal különösebb kötelességei közt az első hely az egyházi szónoklást illeti, vagyis az Isten emberekhez való kijelentése vagy tárgyai feletti munkák készítését és előadását. Ebben áll főleg a lelkész hivatása, a többi dolgok, bár illető helyükön fontosak, csak segédeszközök e mellett. „A predikálás — Vinc szavait idézi Fairbairn — lényeges dolog a lelkésznel, mely e nélkül nem juthat a lelkekhez s nem adhatja elő az igazságot legrendesebb és legegyszerűsebb alakjaiban. Dicsősége a reformációnak, hogy visszaállította a nyilvános szónoklást az egyházba, sőt mondhatni, a katolikus egyházba. Bizonyára nemes mozgalom volt az, mely által a papság a varázslatok egy fajává lett ritusok megünnepléséről tudományra, gondolkodásra, beszélésre és támadó cselekvésre ment át.“ E fejezet hét kisebb szakaszra oszlik, melyeket lássunk sorban, kiemelvén mindenikben a főszöveget.

Első szakasz. Találkozási pontok az egyházi és polgári szónoklás lényeges sajátosságai közt általában. A predikálás a polgári szónoklás egy különös neme s így azzal szükségképen sok pontban érülközik. A polgári szónoklás, mint művészet, alapelveit az ékesszólás nagy mesterei kifejtették s ezek közt a régiek a legjobb vezetők, mert alig gondolható, hogy volna valamely nevezetesebb mozzanat e téren, mely egy Aristotelesnél, Cicero vagy Quintiliánál elő ne adatnék s példákkal ne illusztráltatnék. Fairbairn csak néhány főpontot emel ki. Ilyen először, hogy itt is, mint más dolgokban a természet képezze az alapot; a munka és művelés sokat tehet ugyan, de csak bizonyos természeti hajlamokra és képességekre építhet. Másodszor megjegyzendő, hogy a természeti erők javulása csak állandó és teljes irányban vezetett törekvés után következhetik be. Legfényesebb példa erre Demosthenes és Cicero szónoki pályája. Egyházi szónokok sem kivételek a természet e törvénye alól, nekik is vannak erőik, melyeket művelniök, tehetségeik, melyeket javítaniök, gyakorolniök kell s a tökéletesség, vagy csak az ehez való közeledés annak van fentartva, ki szorgalmasan fáradozik. Még pedig, bármily segélyünkre legyenek is mások, az önművelés, önigyekezet tehet legtöbbet. Harmadszor megfelelő irányra kell szónoknak törekednie, mi alatt nemcsak a szók megválasztása s a mondatok szerkesztése értendő, hanem a szónok saját lelkihangulatának megfelelő kifejezés is. Szorgalom és gond vezet itt eredményre, de mely az egyén bölcs megfontolását nagyon igénybe veszi. Bár az iránynak az irott műtermékek mintájára kell alakulnia, megjegyzendő, hogy mik nyomott lapon teljesen helyesek, kellemesek és méltóságosak, szóbeli előadásnál gyakran feszesebbek és negélyzetteknek tűnének föl. Fődolog aztán a beszédben világgosság, egyenesség. Más tényezőkre nézve végtelen különbözőség lehet, de melyiknél folytonos kísérletekre, az önerő próbálgatására van szükség s mindenek felett a fogalmazásban való folytonos gyakorlatra. Quintilián azt mondja: „Scribendum ergo quam diligentissime et quam plurimum,“ annál is inkább,

*) Lásd elejét Lapunk 1. 3. 9. számaiban.

mert mint ugyancsak ő mondja, ha sokat beszélünk, anélkül, hogy megfelelően fogalmazzunk, beszédünk bizonyosan azzá súlyed le, mit ő „inanem loquacitatem et verba in labris nascentia“ nevez. Negyedszer benső összeköttetés van a beszélt dolgok s a szónok testbeszéde között, melyet a legközönségebb hallgatók épugy megtudnak itélni, mint a legnagyobb szónoki tekintélyek, egyik ösztönszerűleg érzi azt, mit a másik értelmileg különböztet meg. Nemcsak a gondolatok hatnak, de a modor, a hang, a testjáratás, a beszélő kinézése, magahordozása is. Mi sem ragad meg oly könnyen az emlékezetben, mint az ezeknél elkövetett vizátság. Az ékesszólás lelke azonban — ötödször, abban fekszik, ha szónok szívet lehelli tárgyába, csakis így bilincselheti le hallgatói figyelmét s rázhatja föl szíveiket. „Pectus est enim, quod disertos facit, et vis mentis“ — mondja Quintilián. Ez elvek előadása után, de melybe nagyon sok érdekes idézetet és saját eszmét szö bele Fairbairn, tér át közelebbi tárgyára, szólván

A második szakaszban a templomi szószéki előadás alkalmas tárgyairól s a megfelelő szövegek fejtegetéséről. A szentirat nem minden szakasza, vagy a szakaszok nem minden része alkalmas szószéki szövegül, de más oldalról semmi sem is zárható ki, mi jó befolyással lehet a keresztyéni életre, vagy mi ker. szellemben kezelhető, ha ugyan épülésre vezet, ha azt a közönséges hallgató is életnek kenyerévé tudja változtatni. Sokszor megtörténhetik, hogy lelkész az alkalmas tárgyat nem illő szöveghez köti. Ilyen azon eset, ha valaki különcködésből szokatlan szövegeket, vagy csak szövegtöredékeket választ beszédje alapjául. Nagybritanniában nem régen „Szokatlan szövegek feletti beszédek“ czímmel egy beszédsorozat jelent meg, de remélendő, hogy az oly szövegek örökre szokatlanok is maradnak, mint melyeknél a predikálás nagy célja teljesen el van szem elől vesztve. Másik hiba, ha valaki oly szövegeket választ, melyek csak képes, homályos, vagy csak képzelt módon fejezik ki azon eszméket, melyek belőlük lehozhatnak. Főleg a porosz evangélikus egyházban fordul elő az egyházhatóságilag előre kijelölt szövegek miatt azon hiba, hogy ezekkel a beszédek igen laza összefüggésben állanak. E beszédek sokszor mesterkéltek s erőszakoltak. Alkalmilag megengedhető ugyan, hogy a textusból egy oly különös eszme emeltetik ki, mely annak inkább alárendelt, mint főrészt képezi s erre is sok jó példát lehet találni, de e gyakorlathoz csak minél ritkábban folyamodják lelkész. Rosz izlésre mutat az is, ha valaki a szöveget elménczkedése takarójául, vagy gyülekezete valamely tagjának csipkedésére használja; nem illik lelkészhez felhasználni helyzetének előnyét olyan ellenében, ki nek nincs módjában magát védeni. A szövegválasztásnál ügyelni kell arra is — tekintetbe véve a természeti adományok különféleségét — hogy az a szónok erejéhez s épen uralkodó kedélyhangulatához alkalmazott legyen. Egy szöveg, vagy azon alak, melyben ez előadatik, míg egynek alkalmas, alkalmatlan lehet a másiknak, mint erről mindenki saját maga meggyőződhetik. Van még egy szabály, melyet, a mennyire lehetséges, rendesen meg kell tartani, t. i. hogy a szöveg felett, melyről közelebbi vasárnapon elmélkedni fog, idejében állapotják meg a lelkész. Sok haszna van e gyakorlatnak, melynél ajánlható az is, hogy a tanulmányozgatás, keresgetés közben felmerült szövegeket, melyek elmélkedés tárgyául ajánlkoznak, jegyezze fel lelkész s velük egyidejűleg azon főbb gondolatokat is, melyekre azok fejtegetése vezet.

A harmadik szakasz beszél a templomi szószéki előadás tárgyáról tekintettel a teljességre és változatosságra. Nemcsak alkalmas tárgyra, de ebben lehető teljességre és változatosságra is kell egyházi szónoknak törekednie. Rendszerint ez legyen az eset, de ne kivétel nélkül, mert lehetnek alkalmak és tárgyak, melyekben épen abban áll a bölcsesség, hogy szónok egy vagy két eszmére pontosítja gondolatait, hogy azokat jobban kiemelje, hogy azokkal mélyebben hasson. De mivel a hallgatóság különféle osztálya emberekből áll, különféleségnek kell lenni rendszerint a gondolatokban is, hogy senki mintegy megrövidítve ne érezhesse magát. Az egyházi szónoklatban a tanító elem nem kevésbé lényeges, mint a meggyőző, de különben legjobb középutat tartani. Nem kell mindent a tárgyról elmondani, mit csak lehet, de sőt sokat kell felhagyni a hallgatók magán fontolgatására is. Jogosult ama Hesiodusnak tulajdonított apophtegma: „a fél több, mint az egész,” több t. i. vonatkozással a szónok tulajdonképeni céljára és szándékára nézve. Egy másik lehetőség az, hogy a tárgy változatossága és teljessége túlnyúlja bizonyos tekintetben azon nagy fogalmakat, melyek a szószéki szolgálat nagy tárgyaiul tekinthetők; oly veszély ez, melyet a műveltség s az egyetemesen terjedő keresztényiség is elősegít. Az evangéliom alapigazságai ismereteseek lévén már a hallgatóság nagy tömege s a lelkes elött, ez az által igyekszik érdekessé tenni beszédeit, hogy tárgy sokféleségre törekszik, mi által bizonyára megfosztja a szószéket attól, hogy az eszközzé váljék a lelkek üdvözítésére.

A negyedik szakasz azon elvekről beszél, melyek a templomi szószéki beszédeknel a tárgy osztályozását és berendezését illetik. Legyen az természetes és szövegszerű, mely esetben friss és változatos is leend. Helytelen, ha a szöveg csak mottóul vétetik, vagy ha mintegy töredékekre forgácsoltatik szét, mint ezt főleg puritán hitészek (theologusok) tették. Sőt inkább vétessék a szövegbeni tárgy egyetemes és absolut jellemében, egyik rész legyen fő, másik alárendelt, nem a mi magában véve lehetne, hanem a mi hely a szövegben megilleti. Természetes, hogy különböző egyének különböző utakat követhetnek és vannak, kik helyesen értett szöveg alapján sem rendezik jól be beszédeiket, mi mellett aztán minden más hiány elenyészik. Rendezze be szónok a tárgyat tisztán és világosan saját elméjében, úgy, hogy hallgatói azt könnyen felfoghassák; ne csak puszta összeköttetés, hanem haladás is lássék abban, ekkor érdeket költ az szónokban, mint hallgatóiban s ennyi elég rendes körülmények között.

Az ötödik szakasz arról szól, hogy a szónoklásban mily mozgási tér engedhető a szónok egyéni vonásainak, jellegének? Átalában bizonyos határok között teljesen szabad szerepet kell adni az egyéni erőknél és fogékonyságoknak, azon sajátosságoknak, melyek egyik embert a másiktól megkülönböztetik. Ez az istenige hatályos hirdetésére nagy befolyással is lehet. Mig a merő utánzás nevetségessé tesz, más oldalról nagy jótétemény származik abból, ha tanulmányozzuk a legjobb példányokat azon különös lelki ajándékaikban, melyekben leginkább kitűnnek. Kik saját tehetségeik felett rendelkeznek, ovakodjanak szélsőségekbe menni, mint péld. kiknek képzelő tehetségük erős, ne éljenek ennek ajándékaival vissza, ne ékítsék fel beszédeiket illatos virágokkal, hogy a hallgatóság izlésének hizelegjenek, vagy tapsait megnyerjék, annyival is inkább, mert a képzelő tehetség a meggyőzés céljaira nézve csak alárendelt szerepet játszik.

A hatodik szakasz a szószékhez illő irányról beszél s arról, hogy mily nagy figyelem fordítandó erre. Mi a dolgot negative illeti, helytelen azok felfogása, kik az irálynak tulajdonítják a legfőbb fontosságot, mintha az minden mindenekben volna. Positiv oldalról a templomi irány főkéllékei közül

első az egyszerűség, mialatt a világosságot és értelmességet is értjük, mely utolsó nélkül siker lehetetlen. Ez szükséges azért is, mert kevés kivétellel a gyülekezeti tagok csak némileg művelt, vagy épen tanulatlan emberek, kik közül igen kevesen tudnák követni s még kevésbé élvezni az oly beszédet, mely szokatlan kivételekkel, művészi mondatokkal pompázik. Augustinus szerint „mig az evangéliom hirdetőinek úgy kell beszélniök, hogy beszédük tessék és meggyőző legyen, a tanító elemet tekintsék mégis úgy, mint főt és lényegest s e célból oly szavakat használjanak, melyek alkalmasok arra, hogy az igazságról tiszta fogalmakat nyújtsanak.” E célú nehéz elérni, mert némi akadályul szolgál az akadémiái nevelés is — bármily előnyös legyen is az más tekintetben — mint a mely inkább a bölcsészeti s irodalmi iránylyal ismert meg, mint a népszerűvel. E hiányon ugyan nagyot segített a művelődésnek az alsóbb osztályokra is mindinkább terjeszkedése. A szónok részéről öszinte önmegtágadásra van szükség ily hibákkal szemben s azon elhatározásra, hogy kerüli tanultságának minden szükségtelen fitogtatását. Hogy egyszerű, értelmes irányra tegyen szert, meg kell ismerkednie hallgatói gondolat- és beszédmodorával s a mennyiben szónoki figurákat és hasonlatokat használ, mint melyek az igazság élénkebb ábrázolására vezetnek, ne legyenek azok hozzájárulhatatlanok, messzihatók, hanem olyanok, melyek könnyedén világosítják a tárgyat s azt jobban érthetővé teszik a közönséges értelem etött.

(Folytatása jó.)

Csiky Lajos.

B E L F Ö L D.

Debreczen, a tiszántuli egyházkerület közgyűlése.

A ref. kollégium új épületének északi oldalán fekvő, épen most kifestetett kisebb gyűlésteremben nyílt meg július 23-án d. e. 9 órakor az egyházkerületi közgyűlés Révész Bálint és Dégenfeld Imre gróf elnökletök alatt jelen lévén 5 segéd gondnok (Kulin Imre, Ritook Zsigmond, Simonfi Imre, Fráter Imre stb.) és 13 esperes (Hajnal Ábel, Kiss Áron, Pápay Imre, Pap Károly stb.) több egyházmegyei képviselő (György Endre, Czelder Márton, Sipos Imre stb.) 3 jegyző, egyházkerületi levéltárnok, 12 tanár; a jelenlevők legmagasb száma az 50-et haladta meg. Előima után Révész Bálint elnök megnyitja a gyűlést: sok iskolai tárgy maradván el a közelebb tartott gyűlésről, ujak is érkezvén, de meg világi elnök társa jelenlétét is szívből óhajtván, nem halaszthatta el a gyűlést, bár, mondja, az idő szorgos épen most; átalában a kettős elnökségnek, melyet történelmünk fejlesztett, a gyakorlat szükségessé tett, kiváló becsét tulajdonít s épen elnöklő társát a buzgalmáról ismert gróftól és nagybecsü támogatását nélkülözni e gyűlésen telyességgel nem akarta. (Éljenzés.) Szomorral jelenti be iskolánk egykori híres növendékének Szőnyi Pálnak halálát, mely a tudományosságra nézve is veszteség, másfelől azonban némi vigaszul tudatja, hogy a megboldogult férfiú végrendeletében főiskolánk és kerületünkről példásan emlékezett meg, legalább

is 18 ezerforint értékre tehető hagyatékával: könyvtár és dú ásvány s egyéb e féle gyűjteményével, melyek átvételére Géressy Kálmán és Kovács János tanárok fel is küldettek B.-Pestre. Szőnyi Pál emlékét jegyzőkönyvileg örökíttetni kéri (elfogadtatott) s ezen esetből, valamint f. t. Török Pál utóbbi 400 frt adománya alkalmából, ápolásra ajánlja azon eszmét, hogy mindnyájan igyekezzünk megemlékezni, kik e főiskolában tanultunk, ez anyatanodáról. Bejelenti volt csatári lelkész s egykori esperes Makó József halálát, a ki az 59—60-as években erélyesen szolgált kerületünk gyűlésein; ugyszinte Litkei Péter egyházmegyei állandó képviselőnek gyászos elhunytát, ki ha olykor-olykor eszményi világba ragadt is bennünket, néha nézetben távolodott tőlünk, de szive mindég közel volt hozzánk, s ki soha nem hiányzott gyűléseinkről, mindkettő emlékét jegyzőkönyvileg fentartatni kéri (elfogadtatott.) Rövid levén az idő, délelőtt és délután folytatni is kellett a gyűlést, egyéb ügyekbeni eljárásáról — lehet — a gyűlés végén teszen jelentést.

Olvastatott Szőnyi Pál végrendelete, melyben nagy ásványgyűjteményét neve alatt érintetlenül fentartatni kívánja főiskolánkban, kisebb gyűjteményét pedig szak férfiak által csoportosítva s kis egészekké berendezve a debreczeni leányiskolák mindenikéhez juttatni rendeli, a megmaradó részt pedig a kerületi s hazai más tanintézeteknek adatni.

Kulin Imre jelenti, hogy Szilágyi Lajos 35-ből 32 szavazattal újra esperesnek választatott.

Bejelentetett Gróf Ráday G., Váradi G. és Kántor S. segéd gondnok urak jelengyűlésen meg nem jelenhetésök.

A pesti biztosító társasággal új fent 12 évre szerződés kötötven ez helybehagyatott, megjegyeztetven, hogy ugyan az a társaság 20 százalék kedvezményt ad az egyházi tisztviselők, prezbiterek stb. vagyona biztosításai esetében. Könyves Tóth Mihály lelkész felszólalására esperesi látogatás alkalmával egybe szedendő statisztikai szempontból hány és mely egyház nem csatlakozott még a kerületi biztosításhoz.

Géressy Kálmán élő szóval tett jelentést Budapesten létről a Szőnyi hagyomány átvételéről, a szépen bekötött szak könyvek száma 940; ajánlja, hogy Szőnyi arczképe szerzetesek meg fótanodánkknak (helyeseltetett.)

Püspök jelentést tesz a konventről, leírja a konventi bizottságok feladatát, bár kevés előkészület mutatkozott, mégis egybehivta május 19-re Debreczenbe a két albizottságot, elkészült a „munkálat“, kinyomatott és szét küldetett a testvér kerületeknek is, hogy hozzá szóljanak. Gyarló ugyan a munkálat, de megnyugtató az, hogy több közegeken menven még át, a hiányok után pótolhatók. Ha csekély is a kezdet, kezdeni kell, mert különben se konvent, se zsinat nem jó létre. Ne riadjunk vissza a csekély kezdettől, a kevés anyag egybehordva ösztönözend tovább haladásra. Egyházmegyéink felhivandók: tegyék meg észrevételeiket novemberig, hogy a konventen figyelembe vétessenek.

Olvastatott a német Gusztáv Adolf Egylettel való szerves egyesülésről beadott tervezeti javaslat, melyszerint kerületünk alakítson magyar Gusztáv Adolf főegyletet egybekötetésben a lipcsei központi hatósággal, az egyházmegyék megyei fiók-egyletet s ezenkívül alakulnának helyi fiók-egyletek a jelölt szabályok szerint. Tartatnék évi közgyűlés változó helyeken, s adatnék ki évi jelentés, s egy küldött által képviseltetnék főegyletünk a némethoni nagy gyűlésen. Püspök jelenti, hogy 163 frtot be is küldöt Lipcsébe s a meleg óhajokkal telt válasz-nyugta fel is olvastatott. Két egyház a kunágotai és pan-

csovai, be is nyujták már segítettésökért kérvényöket. A tervezet beadó bizottság sejteté, hogy a felállítandó magyar G. A. egylet s a már fenálló ref. segély-egylet együttes virágzásnak indulása alig várható. Czelder: az ajánlt tervezetet sok águ bonyolult szabályaival kivihetlennék tartja, már is sok teher nyomja az egyes egyházakat, jónak látná ha a tervezet kinyomatnék, hogy aztán érdemlegesebben szólhassunk hozzá.

Révész Imre szükségesnek tartja a testvér egyház kerületek e tárgyban hozott végzéseit is előbb megtekinteni, kívánatra, szóval előadja, hogy a Duna melléki e kerület csak országos csatlakozást óhajt, s mint ilyen tárgy a konvent által vétessék fel, addig is egyes gyülekezetek tetszésök szerint adakozzanak a célra. Az erdelyi ref. egyházkerület csak annyit mondott ki: egyesek adakozhatnak, egyuttal megbizta az igazgató tanácsot, hogy ismertető iratot dolgozzon. Nekünk is kellene a tervezet mellett népszerű indokolást tenni közé ismertetőül s csak azután szólni döntőleg a kérdéshez. Kiss Áron a tervezettel megbizott küldöttség részéről mondja, ha a kiinduló pont más lett volna, mint a mi nekik adatott, másképp hangzott volna a jelentés. Lehetetlennek tartja a két egyletet egyutt életbe léptetni, rokon levén a cél és az eszközök is csaknem azonosok. Ne hirtelenkedjünk, a segély egylet előbb való. Balogh Ferencz sajnálja, hogy jelen nem lehetett, midőn első izben hozatott szőnyegre a G. A. egylethez csatlakozás eszméje, Gusztáv Adolf világ történelmi alak ugyan, de egyszersmind németországi hős s nálunk e hős neve mégsem oly gyujtó, kivált a nép rétegben, sikerre jobban vezetne, ha saját multunkból — hol van is, — vétetnek történelmi név; de meg, egy 2000 gyülekezetet haladó nagy egyház test, minő a magyar református, ne jöjjön függőségbe a német egylettel, megilleti, méltó, hogy önálló ily nemű egyletet alkosson, mely németesedéstől is távol tartatnék, önálló egyletet óhajt s ezért a konventen, országosan vitattassék meg e fontos kérdés, a már létező segély-egylet pedig előbb és hatályosan karoltassék fel.

Hajnal Ábel nem idegen új és önálló egylet alkotástól, de mig ez létre jönne, gyűjtsünk a Gusztáv Adolfnak. Békésen a persejekben 80—90 forint be jó évenként. Püspök: már küldtünk is adakozást, gyűjtsünk tovább is. Igaz, a csatlakozás fontos kérdés, itt el nem dönthető; de a terv kinyomatható, népszerű tájékozás készíthető s az egyházmegyékhez beküldendő, szóljanak hozzá. Osváth és Hajnal esperestek példákat hoznak fel pro et contra, hogy a Gusztáv Adolf egylet inkább német ajkuakat segél. Révész Imre figyelembe veendőnek tartja a G. A. E. szabályzatának főleg azon két pontját, hogy csak oly gyülekezet segélyzendő, melyet idegen vallás felekezet fog körül; és azt, hogy az önkénytesen adakozást beküldöket segitni nem érezi magát amaz egylet hivatva s kötelezve. De genfeld Gróf: óhajtandó, hogy egytetemesen tétessék lépés s ez konventen tárgyalassék, ha a magunk egyletét mellőzzük s idegent karolunk fel, elforgácsoljuk erőnket, ő a keblünkben levő magyar segély egyletet kívánná minden módon erősíteni (helyeslő nyilatkozatok), nembánja ha a G. A. egylethez is fordulnak, adnak is annak, de nem mi magunk, hanem közösen a többi kerületekkel egyutt fogjunk. (Helyeslés). Ugy látszik tehát, hogy közös tárgyal fogadtatott el.

A fótanodai gazdasági választmány beterjeszté javaslatát, költségvetését a nagy gyűlés terem felszerelésére, mely karzattal, asztalokkal, székekkel, elnöki emelvénnyel stb. láttatnék el, a dísz terem összes felszerelése az idei főiskolai költségvetési előirányzatba mint fedezhető fel is vétetett, kerül az

egész felszerelés 3749 frt 44 krba. A végrehajtó bizottságot is kinevezte már a gazdasági választmány. Bemutattatott a terem rajza is. Püspök előadja mi adott alkalmat erre. Sajnos! hogy kész a nagy helyiség, de használatlan, konvent tartásra, felolvasásokra is igen alkalmas lesz az a helyiség. Hajnal Ábel: kell a terem megigazítás, mert a protestántizmus nyíltságot és világosságot szeret, a közgyűlések is látogatottabbak lesznek, ha lesz a hallgatónak hely, s felkél az érdekek az egyházi ügyek iránt; jövőre is tekintsünk, mikor, lehet, szélesb körűvé válnak kerületi gyűléseink; de még a nagyobb ünnepekre sincs most hely, hová a nagy közönség is óhajtana be menni, szellemi érdek előmozdítását is eszközölni a helyes felszerelés, ő kívánja ezt. Kiss Áron: ha van alap, a leghasználhatóbban hajtassék végre a terv. Simonfi Imre kollégiumi helyi fő gondnok részletesen fejtegeti a nagy terem ellátása szükségét, a karzat úgy építtessék, hogy az ének karnak is jó helye legyen ott, a gazdasági választmány már megszavazta a költséget. A gróf az akusztika kérdését veti fel, melyre Gelenczei Pál tanár megadván a megnyugtató választ, a nagy díszterem felszerelése kimondatott. (Az új épület s maga a főiskola sokat nyer e teremmel, a tudományos felolvasásokra is ösztön leend, hallgatóság is nagyobb számban fog vonatni ide, valóban a szellemi érdekeknek is szolgálat lesz téve).

A máramarosi esperestség részéről — az állam segélynek eddig megállapított kulcs szerinti kiosztása elhatározatván — igen alapos s meghatározó kérelem nyújtott be, a neki eső 586 frt csekélység megkésztetését indokoló. György Endre számadatokkal, s megkapólag igazolja a kérelmet s méltánylatra kéri a kerületet. Az ottani helyzet egyetlen, példátlan, s ha nem segítünk, a mint már vesztek is el egyházak, ezután is veszni fognak, és ezekkel vész a magyarság is. Püspök azzal szakítja félbe szólót, hogy az eddigi kulcsot most meg nem változtathatjuk, adassék ki a kérelem az esperesti karnak, mi módot javasolnak a rendkívüli segélyre. Doktor János, és elnök gróf felszólalására Kulin Imre a 2000 forint feltartott alpból most kíván segélyt nyújtani máramarosnak. Hajnal Ábel is pártolván ezt, az esperesti kar véleménye még ez ülésen e tárgyban bevértatik. A 26 egyház, mely folyamodott a külön fentartott alapért, kérvénye szinte az esperestekhez tétetett át.

A kerületi gyűlés korább lett egybehívása miatt nem érkeztén be miudenhonnan a világi főjegyzőre a szavazatok, felbontásra bizottság küldetett ki oly felhatalmazással, hogyha megoszlanának a szavazatok, a 3 legtöbb szavazatot nyerő egyént új szavazat végett tűzze ki, így remélhetően a jövő áprili közgyűlésig a célhoz jutást.

Gimnáziumi állandó igazgatónak a debreczeni iskolához az elnökségek ajánlatára Békési Gyula eddigi igazgató 3 évre bizatott meg oly fizetéssel, minőt a tanítóképezde állandó igazgatója huz. A gazdasági választmány javaslatára az esperesek napi díja Debreczenben tartózkodásuk alatt, tekintettel a lakás díjra — az eddigiről 5 frtra emeltetett.

A tanügyi bizottság véleménye kíséretében a debreczeni kollégiumi akadémiái belrendtartása, a tanítóképezde belrendtartása, a tanári fegyelmi szabályok letárgyaltatnak s elfogadtattak. A tanítóképezdei igazgatóságot Ritóók Zsigmond igen figyelemre méltó érvekkel 6 évi cyclusban új választás alá kívánná bocsátatni, nem zárván ez ki a régiek igazgatók ujjolag meghagyását. E kérdés azzal mellőztetett ezentul, hogy a jelen érdemes igazgató úgy hivatott meg s fogadta is el a meg-

hívást, mint állandó, s így a kerület nem változtat a belrendtartáson.

Az ujitott énekes könyv elárúsítása tárgyában kibocsátott felhívást Debreczen nemes város tanácsa díjtalanul kinyomatván, az szétküldetett, egyuttal jelentetett, hogy a múlt aug. hó óta, mikor került ki sajtó alól az énekes könyv, a 8-ad rétből elvitetett 8000, a zsebkiadásból 3200 példány.

A tanítóképeségi vizsgák ügyében adott javaslatban a póttanfolyam anyagi okok miatt kivihetlenné találtatott, vizsga fogadtassék el a jelentkezőktől. Még egy pár inkább magán természetű tárgy feletti határozat hozatal után délután 1/2-kor az ülés véget ér, folytatvatván az nap délután 5 órakor. (B. F.)

K Ü L Ö N F É L E K.

— Sáros-Patak, a tiszáninneri ref. egyházkerület jun. 24. 25. S-Patakon tartotta nyári közgyűlését Kun Bertalan és báró Vay Miklós elnökök alatt. A felülvizsgáló küldöttség szerint a s.-pataki főiskola anyagi és jogi ügyei jelenben a legnagyobb pontossággal vezetnek. A főiskolai könyvtár rendezésére 2000 frt előirányoztatott. A konventi bizottság debreczeni munkálata az egyházmegyéknek adatott ki, hogy ezek azt tanulmányozván az őszi közgyűlésre adják be észrevételeiket (ha több felé ágazik, ezeket újra egyeztetni kell!) Az első lelkesképeségi vizsgára jelentkezett 24, a 2-ikra 9, összesen 33. — A népiskolai tanítóknak hivatalukba állításakor jövőre esküt kell tenniök kötelesegeik pontos telyesítésére, az eskü minta is megszabott. (P. E. I. L.)

— Nyilvános nyugta. (VII.) A „Kálvin feletti emlékbeszédre“ beküldték a 40 kr előfizetést az Ev. prot. Lap szerkesztőjéhez: Oláh Sándor H.-Böszörmény, Varga Lajos 4. é. hittanuló Debreczen, Zsigmond Ferencz Nagy-Várad, Csuthy Zsigmond Kajdacs (megrendelte) egy-egy példány, és egy ismeretlenül maradni kívánó ügybarát 50 példány. — Eddigél megrendeltetett 180 példány. A hatásos emlékbeszéd aug. 1-én adatik sajtó alá s pár hét múlva meg fog jelenni; előfizetéseket még mindig fogadok el a megjelenésig. Debreczen, 1878. július 23. Balogh Ferencz.

— Felhívás a hazai helv. hitv. ev. néptanító urakhoz. Kedves pályatársak! Tetszik tudni, hogy mi alulirottak, a b.-somogyi VI-ik népisk. kör megbízásából, ez év tavaszán, a tanítók jogi s anyagi helyzetének javítása érdekében egy, a nagyméltóságú és főtiszt. zsinatra terjesztendő „Emlékirat“-ot készítettünk. Ez Emlékiratot azóta a somogymegyei hitrokon tanítótársakon kívül már több kartárs és tanító-egylet is magáévá tette. Hogy pedig a zsinatra fölterjesztendő ezen Emlékiratban annál inkább a hazai összes helv. hitv. ev. tanítók közóhajtása legyen kifejezve s annál jobban reménylhessek a kellő figyelembevétel: megvitatás és hozzájárulás végett a budapesti közelebbi országos tanítógyűlés alkalmával kedves hitrokon pályatársaink elé fogjuk azt terjeszteni. A kívánatos előleges tanulmányozás s megvitatathass végett megemlítjük, miszerént nevezett „Emlékirat“ a „Prot. egyh. és isk. Lap“ f. évi 10-dik számában egész terjedelmében közzé van téve, — továbbá ugyanezen lap 12., 14., 15., 17., 23., 24., 25., 26. stb. számaiban és a debreczeni „Ev. Prot. Lap“ ez évi 11. 12-dik számaiban is pro et contra meg van vitatva. Az értekezlet helyéről és idejéről majd az orsz. tanítói gyűlés tartama alatt Budapestén fogjuk kedves pályatársainkat értesíteni. Addig is ajánljuk beható tanulmányozásra mind Emlékiratunkat, mind

az erre vonatkozólag a nevezett lapokban közzétett s netalán még ezután közzeendő hozzászólást.

Kik is kartársi szívélyes üdvözléssel vagyunk Csokonyában (postaállomás, somogy megyében,) jul. 16. 1878. Az „Emlékirat“ aláírói: Héjjas Dániel r. ujlaki tanító, Molnár István rinya szt.-királyi praeorans tanító, Szalóky Dániel csokonyai tanító, Vecsei Nándor visontai tanító.

— **Értesítés Nagy-Kőrösről.** „A szatmári reformált egyházmegye története“ című művem, — melyből már több lenyomat is jelent meg, — teljes egészben, — tőlem nem függő akadályok miatt, — mindez ideig meg nem jelenhetett; — azonban most már 45 iv van belőle kiszedve s reménylem, hogy a jövő hónap folyamán szét is küldhetem. Miután pedig az előfizetési felhíváson kitett 35—40 iv tartalmát jóval meghaladja; mert 50 iv körülbelől lesz: kénytelen vagyok a bolti árat 5 frtra tenni. Nagy-kőrösön, juli. 10. 1878. Kis Kálmán. (Már saját egyházunk története iránt sincs fogékonyság! a buzgó írónak küzdeni kell s nem igen tudhatja a pártolás hiány miatt napvilágra hozni az egyházmegye történetét. Nálunk protestánsoknál testületek, könyvtárak nem igen szoknak előfizetni, utólag szerzik meg a művet, ez az oka, hogy sok helyről nem ment előfizetés. Történetünk minden darabja drága kincs nekünk, pártoljuk lelkesen és melegen tehát azokat, a kik izzadalmak közt gyűjtik egyöbe e kincseket.) Szerkesztő.

— **Miskolcz.** A ref. gimnáziumnál tervben levő építésre és szervezésre 201 iven begyűlt jun. 24-ig kegyes adakozás 4961 frt 84 kr. A „Miskolcz“ lap ugyanazon számában (51) olvassuk „az ág. ev. egyház ünnepélye“ cím alatt, hogy a főtszt. superintendentens Czékus István ur mily lelkesen fogadtattott, vasárnap d. e. a templomban kitűnő beszédek tartattak, délben a lövöldében pohárbeszédek (toasztok) röpkedtek a levegőben; este hangverseny a parochialis épület nagy termében, hangverseny után 2 óra tájig táncz „derült kedvvel.“ — Ilyen a mi kontinentalis vasárnapunk, kezdjük a templomon, végezzük a bálon, s mindez beválik „egyház ünnepély“-nek. — Így levén ez mindenütt a mulatni szerető magyaroknál, Miskolcz sem kivétel, csak is azt akartuk megemlíteni.

— **Uj magyar Sion,** egyház irodalmi folyó irat 102-dik (juniusi) füzeté a „vasárnap-ügy“ tárgyalását a tiszántuli egyházkerületen Lapunk utján közli, közölte volt a budapesti Ellenőr is. Mindkét lap figyelme a felette fontos vasárnap-ügy iránt hálás elismeréssel jegyeztetik fel. A vasárnap komoly megtartása a jellemeket is edzi s nemesítő védszer az anyagi és elléhitó mai áramlatok ellen. Vasárnap-ügyi társulat alapítása, még pedig az ország minden vidékét áthálózva, a mellőzhetlen első lépés arra, hogy az embert, a belembert kivált, emancipáljuk a pusztá földies terhek elköznapiasító sulya alól. Az uj magyar Sion felemlíti Dr. Vellentszény Mór „a bölcsészet jelentősége“ című felolvasását, azt jegyezvén meg reá „keresztyén irányu bölcsészeti előadás.“

— **M.-Györök.** Az 1878. LIII. 10. §-ának semmibe sem vevésére egy tényt juttatok tudomásra. Egy világosi illetőségű róm. kath. kocsis tegnap hirdettetett ki harmadszor egy gyoroki református leánynyal, eljegyzéskor nálam az volt a megállapodás, hogy általam eskettetnek. Tegnap azonban d. u. 6 órakor jön a völegény hozzám, kérve a hirdetési bizonyítványt, mert — ugymond — a gyoroki róm. kath. plébános által eskettetnek, a világosi plébános át is adta már neki a meghatalmazást. Én

nem akarván szegény embert gátolni (ki szolgál levén csak vasárnap van ideje) kiadtam a hirdetési bizonyítványt s történt az esketés úgy, mint a világosi plébános elhatározta. A legjellemzőbb az ügyben az, hogy az egyik násznagy előadása szerint a világosi plébános a völegényt eleve megeskettette s felfogadtatta vele, hogy semmi szín alatt nem fog református templomban s lelkész által eskettetni. A végből, hogy ez a gyoroki kis egyház itt a végponton legyen szilárdabb világító tornya a protestantizmusnak, folyamodtunk a miniszteriumhoz, hogy egy sessió földet adományozzon vagy annak adományozását eszközölje a ref. egyház részére, mivel a filiák itt mind kincstári birtokok és Kuvinban most a nyáron lesz a tagosítás, s roppant terület fog jutni a kincstárnak. A kérvény, bár egy miniszter pártolása mellett adatott be a pénzügyminiszteriumhoz, azzal jött vissza, illetőleg az lön a válasz, hogy a miniszteriumnak adományozási joga nincs. — A superintendentia ugyan meg tesz mindent a mit tehet azt látom, most is kapott egyházunk a ref. segély-egyletből 30 frtot. — Rettenetes az a tudatlanság, a mi itt van Arad megyében más hit felekezetek közt, Aradon úgy, mint vidéken kaputos emberek és selyemruhás hölgyek is találkoztak, kik tudakozták tőlem, magyarázzam meg, hogy mi viszony van a lutheránus és az evangélikus, a református és a kálvinista közt? Sőt némelyik azt kérdezte: hiszik önök a Krisztust? Itt valóban egy erős ref. egyház nagyon elkelne! A Gusztáv Adolf egylethez is folyamodtam, de nem kaptunk semmit.

Rácz Károly, ref. lelkész.

— **Igazítandó.** E lap 29. számában 249. oldalon, bal hasáb 22-dik sorban kimaradt: Iskolai értesítők. A 28. számban, 242. oldal az utolsó cikkben „Emersonianizmus“ olvasandó.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

P Á L Y Á Z A T.

A h.-szoboszlói polgári iskolával kapcsolatos négy osztályu gimnáziumnál egy üresedésbe jött tanári állomásra pályázat hirdettetik, mely állomással a magyar nyelv, — történelmi szak, esetleg a reform. vallástan, németnyelv, földrajz és természetrajz s szépírás tanítása van összekötve. — Javadalma 800 forint, havonkénti részletekben, utólag fizetve.

Folyamodványok a Tttes városi képviselő testülethez intézve f. év aug. 17-ig bezárólag küldendők be. — Polgári vagy gimnásialis tanári képesítéssel bírónak előny adatik. — A képesítéssel nem bírók megválasztásuk esetére a képesítő vizsgának egy év alatti letételére köteleztetnek.

Kelt H.-Szoboszlón az isk. széknek 1878. jul. 19. tartott gyűléséből.

Czeplédi Lajos,
isk. széki elnök.